אייתו להו פורייתא לרב חנן בר רבא לא אייתו ליה אשכחיה מתני ליה לבריה ועל צואה של קטן מפני קטן א"ל אבין שטיא מתני שטותא לבניה °והלא היא עצמה מוכנת לכלבים וכ"ת דלא חזיא ליה מאתמול (א)והתניא [א]נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם ואלא היכי אתנייה אימא [ב]על צואה של תרנגולים מפני קטן ותיפוק ליה דהוי גרף של רעי וכ"ת גרף של רעי אגב מנא אין איהו גופיה לא [ג]והא (ב)ההוא עכבר דאישתכח באיספרמקי דרב אשי ואמר להו נקוטו בצוציתיה ואפקוה באשפה וקטן באשפה מאי בעי ליה בחצר חצר נמי גרף של רעי הוא [א] באשפה שבחצר: ועל עקרב שלא תישך: א"ר יהושע בן לוי כל המזיקין נהרגין בשבת מתיב רב יוסף [ד]חמשה נהרגין בשבת ואלו הן זבוב שבארץ מצרים וצירעה שבנינוה ועקרב שבחדייב ונחש שבא"י וכלב שוטה בכל מקום מני אילימא [ה]ר' יהודה הא אמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה אלא לאו ר"ש והני הוא דשרי אחריני לא אמר ר' ירמיה (ג)ומאן נימא לן דהא מתרצתא היא דילמא משבשתא היא אמר רב יוסף אנא מתנינא לה ואותיבנא לה ואנא מתריצנא לה (ד)ברצו אחריו ודברי הכל תני תנא קמיה דרבא בר רב הונא ההורג נחשים ועקרבים בשבת אין רוח חסידים נוחה הימנו א"ל ואותן חסידים אין רוח חכמים נוחה מהם ופליגא דרב הונא דרב הונא חזייה להההוא גברא דקא קטיל זיבורא א"ל שלימתינהו לכולהו ת"ר נזדמנו לו נחשים ועקרבים (ה)הרגן בידוע שנזדמנו לו להורגן לא הרגן בידוע שנזדמנו להורגו ונעשה לו נס מן השמים אמר עולא ואיתימא רבה בר בר חנה א"ר יוחנן בנישופין בו א"ר אבא בר כהנא פעם אחת נפל אחד בבהמ"ד ועמד ניותי אחד והרגו אמר רבי פגע בו כיוצא בו איבעיא להו פגע בו כיוצא בו דשפיר עביד או לא ת"ש דר' אבא בריה דר' חייא בר אבא ור' זירא הוו יתבי אקילעא דבי ר' ינאי נפק מילתא מבינייהו בעו מיניה מר' ינאי מהו להרוג נחשים ועקרבים בשבת אמר להו צירעה אני הורג נחש ועקרב לא כ"ש דילמא לפי תומו דאמר רב יהודה [ו]רוק דורסו לפי תומו ואמר רב ששת [ז]נחש דורסו לפי תומו ואמר רב קטינא [ח]עקרב דורסו לפי תומו (ו)אבא בר מרתא דהוא אבא בר מניומי הוה מסקי ביה דבי ריש גלותא זוזי אייתיוהו קא מצערא ליה הוה שדי רוקא אמר להו ריש גלותא אייתו מאנא סחיפו עלויה אמר להו לא צריכתו הכי א"ר יהודה רוק דורסו לפי תומו אמר להו צורבא מרבנן הוא שבקוהו (ז)אמר ר' אבא בר כהנא א"ר חנינא [ט]פמוטות של בית רבי מותר לטלטלן בשבת א"ל ר' זירא בניטלין בידו אחת או בשתי ידים

א"ל

גמ' אייתו להו פורייתא. מטות ליסב עליהן: לא אייתו ליה. והושיבוהו לארץ: מפני קטן. שלא יטפח בו ויתלכלך: א"ל. רב חנן שהיה כעוס ומתכוין להקניטו לר' אבין: והלא מוכנת לכלבים. ולמה לי לכפות כלי עליה משם שהרי ראויה לטלטל: דלא חזיא מאתמול. שהיום נולדה: נהרות המושכים כרגלי כל אדם. משום דמידי דנייד הוא ולא קני שביתה ואע"פ שבא מחוץ לתחום כל אדם מוליכן למקום שעירב לו לילך. מיהו שמעינן מינה דמותרין בטלטול ואע"ג דמאתמול לא הוי הני קמן כיון דאורחייהו בהכי דעתיה עלייהו ה"נ כיון דאורחיה דקטן בהכי דעתיה עליה דלכי אתי יאכילנה לכלבים: א"ל ר' אבין ואלא היכי אתנייה: צואה של תרנגולים. דלא חזיא לכלבים ושל קטן דקתני מתניתין שמטפח בה קטן קאמר ובשביל הקטן אמר כופין: תיפוק ליה דגרף של רעי הוא. דמאיס ולפנייה דהא קי"ל במסכת ביצה(ח) גרף של רעי מותר להוציאו לאשפה: וכי סימא גרף של רעי דמותר אגב מנא אין. הא דקי"ל מותר להוציאו משום דרמי במנא דגרף היינו כלי חרס העשוי לכך ואגב מנא הוא דשרי לטלטולי אבל בפני עצמו לא והכא לאו במנא רמי: באספרמקי. בשמים: בצוציתיה. בזנבו. אלמא בלאו מנא נמי מטלטלי ליה: ומשני באשפה. דלא רמי קמייהו ולא גרף של רעי הוא: קטן באשפה מאי בעי. סתם אשפה ברה"ר הוא ומאי בעי קטן התם דקא מיכסי ליה בשביל קטן: ומשני בחצר. דשכיח קטן התם קס"ד בחצר דלאו אשפה וקפריך סוף סוף גרף של רעי הוא ומשני באשפה שבחצר: כל המזיקין. ההורגין: נהרגין בשבת. וקס"ד אפי' אין רצין אחריו. ומשום דס"ל כר"ש דמלאכה שאינה צריכה לגופה מדרבנן היא דאסירא והכא לא גזור: חמשה נהרגין בשבת. אפי' אין רצין אחריו משום דס"ל דסתמן הורגין הן: האמר חייב עליה. והיכי שרי במלאכה גמורה כשאין רצין אחריו דליכא פקוח נפש: ומאן לימא לן כו'. דרב יוסף הוא מתני ליה כדלקמן ולא כדבי ר' חייא ור' אושעיא מיתנייא וכל מתניתא דלא מתנייא בתוספתא דר' חייא ור' אושעיא איכא לספוקי במשבשתא ולא מותבינן מינה(ט): אנא תנינא לה. במתניתא דידי ואנא אותבינא בבי מדרשא אדר' יהושע בן לוי: ואנא מתרצנא לה. דלא תיקשי כי אמר ר' יהושע בן לוי כל המזיקין נהרגין ברצין אחריו קאמר דפקוח נפש הוא: ודברי הכל. ואפי' לר' יהודה והא דחמשה נהרגין כשאין רצין אחריו ור' שמעון: אין רוח חסידים נוחה הימנו. לדעתן של חסידים אינה מעורבת עמו שאינו הגון בעיניהם על מה שעשה: נוחה. עריבה. אין מתרצין במעשיו: אמר ליה. רבה לתנא: ואותן חסידים. השונאין אותו על כך אין רוח חכמים עריבה עמהם להיות נוחה ומיושבת במה שרואין במדת חסידים הללו דשפיר עביד דאי לא מזיקין השתא סופן להזיק בשעת כעסן: שלימתינהו לכולהו. הרגת את כולן כלומר מה אהני בהא אכתי טובא איכא. אלמא לאו שפיר עבד והא דרבה פליג אדאבוה: שנזדמנו לו להורגן. לכך באו לידו שזימן לו המקום לאבדן לפי שהיו עתידות להזיק וגלגלו זכות על ידי זכאי: לא הרגן בידוע שנזדמנו לו להרוג אותו. והראה לו הקב"ה שחטא אלא שנעשה לו נס: בנישופין בו. בבה"ג קתני בידוע שנזדמנו להורגו. נישופין כן דרך הנחש עושה כעין שריקה כשהוא רואה שונאו וכועס: ניופי. על שם מקומו וישראל היה: דשפיר עביד. וכיוצא בו דקאמר לאו לגנאי הוא אלא הנחש רודף ונעשה זה כיוצא בו: או לא. וכיוצא בו דקאמר לגנאי הוא: לרעה אני הורג. בשבת לכלות מזיקין ואף על פי שאינה מועדת כאלו: לא כל שכן. אלמא שפיר עביד: דילמא לפי תומו. לא שיעמוד עליו ויהרגנו להדיא אלא כשהוא הולך לתומו ונחש או עקרב בפניו אין צריך לישמט ממנו אלא דורכו והולך ואם מת בדריכתו ימות הואיל ולא נתכוין °לדבר שאין מתכוין לר' יהודה מדרבנן הוא ולענין מזיקין לא גזור: רוק דורסו לפי תומו. שאין מתכוין למרח ולאשויי גומות דאף על גב דממילא ממרח הוא כי לא מיכוין שרי משום מאיסותא: הוה שדי רוקא. היה רוק מוטל לפניהם ושבת היתה: פמוטות. מנורות ולא של חוליות היו:

של

כל המזיקין נהרגין בשבת. אף על גב דתנן במתניתין ועל עקרב שלא ישוך איצטריך לאשמעינן דהריגה נמי שרין דסלקא דעתך דאסירא משום דמיפרסמא מילתא טפי מבלידה ומהאי טעמא נמי פליג רב הונא בסמוך ואסר הריגה:

ברצין אחריו וד"ה. פי' בקונט' דלרבי יהושע בן לוי ברצין אחריו והוי פקוח נפש וברייתא באין רצין וכר"ש וקשה דא"כ תקשה מהך ברייתא לרבה בר רב הונא דשרי להרוג נחשים ועקרבים בשבת דע"כ באין רצין אחריו איירי דאי ברצין אחריו אמאי אין רוח חסידים נוחה הימנו לפירוש הקונטרס דברצין אחריו איכא פקוח נפש ועוד בניותי שהרג נחש ומיבעיא לן אי שפיר עבד תיפשוט מהכא דלא שרינן לר"ש באין רצין אלא ה' בלבד ועוד קשה לר"י דלישנא דאנא מתרצנא לה משמע לברייתא עצמה ונראה לר"י לפרש דברייתא ברצין אחריו וד"ה פירוש אפילו ר' יהודה מודה דחמשה שרי להרוג ברצין אחריו אבל שאר אסור להורגן אפילו רצין אחריו לר' יהודה ור' יהושע בן לוי כר"ש דשרי שאר (א) אפילו באין רצין אחריו ורב הונא דאסר בסמוך לא סבר כרבי יהושע בן לוי ונראה לר"י וכן פירש ר"ח שאין להקל כרבי יהושע בן לוי אלא כהנהו אמוראי דלקמן דלא שרו אלא בדריסה לפי תומו:

אמר

עין משפט נר מצוה

עד א מיי' פ"ה מהלכות י"ט הלכה יד טוש"ע או"ח סימן שנו סעיף טו:

עה ב ג מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה יג סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שח סעיף לד:

עו ד ה מיי' פי"א שם הלכה ד סמג שם טור שו"ע או"ח סימן שטז סעיף י:

עז ו מיי' פכ"א שם הלכה כ ופכ"ו הלכה יג סמג שם טור שו"ע או"ח שם סעיף יא:

עח ז ח מיי' פי"א מהלכות שבת הל"ד סמג שם טור שו"ע שם סעיף י:

עט ט מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה יא טור שו"ע או"ח סימן רעט סעיף ז:

מוסף רש"י

נהרות המושכין. היינו סתם נהרות שיש להם מכון להלאה ממקום מקור נביעתן (ביצה לט.). ומעיינות הנובעין. ואין יוצאין מגומות נביעתן לימשך הלאה (שם). הרי הן כרגלי כל אדם. אין להם שום שביתה לא במקומן ולא כרגלי הבעלים ולא כרגלי המעלות, אלא כל אדם מוליכן כרגליו, דכל מידי דנייד לית ליה שביתה (שם) ואפילו הן של יחיד הוין כרגליו (עירובין מו.).

רב נסים גאון

סוף סוף גרף של רעי הוא ונפקיה. כבר פירשנו בפרק ביצה כי עיקר השמועה שיש בה התרת זה הדבר בפרק משילין פירות (ביצה דף לו.). ר' יהודה אומר כל מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה. כבר פירשנוה בפרק יציאות השבת ואמרנו כי עיקרה הן דברי ר' יהודה שאמרם כאן בזו המשנה מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב ואמר חושש אני לו מחטאת.

מסורת הש"ס

א) ביצה לט. עירובין מו. מח. [תוספתא ביצה פ"ד], ב) ביצה לו., ג) [לעיל קג: וש"נ], ד) [פסחים נט:], ה) [גי' הרי"ף והרא"ש בשבת], ו) [יומא פד. יבמות קכ.], ז) [נ"ל ואמרו], ח) [דף לו:], ט) [חולין קמח.].

* * *

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ברצין וכו' כר' שמעון דשרי שאר מזיקין אפילו:

* * *

גליון הש"ס

גמ' והלא היא עצמה מוכנת לכלבים. ע"ל דף יט ע"ב תוס' ד"ה שמן: רש"י ד"ה דילמא לפי תומו וכו' לדבר שאין מתכוין לר"י מדרבנן. ע"ל דף מא ע"ב תוס' ד"ה מיחם:

* * *

הגהות הגר"א

[א] גמ' באשפה שבחצר כו'. נ"ב גירסת הרי"ף בחצר אחרת:

* * *

רבינו חננאל

אריב"ל כל המזיקין נהרגין. אוקימנא כשהן רצין אחריו. אבל אין רצין אחריו אין נהרגין אלא אילו בלבד. זבוב שבארץ מצרים וצירעה שבנינוה ועקרב שבחדייב ונחש שבא"י וכלב שוטה בכל מקום. פי' נישופין. כדכתיב הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב. רוק וכן נחש וכן עקרב אם דורסן לפי תומן שפיר דמי ושרי. א"ר חנינא פמוטות של בית רבי מותר לטלטלן בשבת. א"ל ר' זירא בניטלין בידו אחת או בב' ידים.